

Fondacija Friedrich-Ebert osnovana je 1925. godine kao političko nasleđe prvog demokratski izabranog predsednika Nemačke Friedricha Eberta. Socijaldemokrata Ebert, koji se od zanatlije uzdigao na najvišu državnu funkciju, podstakao je osnivanje fondacije sa sledećim ciljevima:

- * političko i društveno obrazovanje ljudi svih društvenih slojeva u duhu demokratije i pluralizma
- * stipendiranje mladih, nadarenih studenata i podrška u istraživačkom i naučnom radu
- * doprinos međunarodnoj komunikaciji i saradnji

Fondacija Friedrich-Ebert su nacisti zabranili 1933. godine, a 1947. je ponovo počela sa radom.

Od samog osnivanja Fondacija se zalaze za međunarodnu saradnju i osniva svoje kancelarije u preko sto zemalja sveta dajući doprinos razvoju pluralizma, pravne države, socijalne pravde i nenasilnom rešavanju konflikata u državi i društvu.

Partneri Fondacije Friedrich-Ebert su sindikati, nevladine organizacije, udruženja građana, istraživačke i edukativne institucije, građanski pokreti, organizacije civilnog društva, parlamenti, državne institucije i međunarodne organizacije. Težište rada svih kancelarija Fondacije odgovara i posebnim potrebama i zahtevima lokalnih partnera. Obrazovanje, savetovanje i razmena iskustava sprovode se uz pomoć eksperata ili ekspertskih grupa na edukativnim skupovima, konferencijama, seminarima, radionicama, javnim tribinama. U zemljama Istočne i Jugoistočne Evrope tematski okviri obuhvataju, između ostalog, demokratizaciju društva, ekonomski oporavak i proces privredne i političke integracije u Evropsku uniju.

U Saveznoj Republici Jugoslaviji Fondacija Friedrich-Ebert radi od 1996. godine podržavajući razvoj civilnog društva kroz seriju projekata. Partneri Fondacije na ovim prostorima su, pored ostalih, sindikati, nevladine organizacije, naučne ustanove, slobodni mediji...

Kontakt adresa:
Friedrich-Ebert-Fondacija
Simina 1, Beograd
Tel: 011 3283 018
Fax: 011 3283 415
E-mail: fes.bgd@fes.org.yu

Kuda idu Srbija i Crna Gora?

U organizaciji fondacije "Friedrich Ebert" i nedeljnika "Vreme" u subotu 13. oktobra u Studentskom kulturnom centru organizovana je četvrta u seriji ovogodišnjih tribina pod zajedničkim nazivom "Vreme izazova", posvećena odnosima u jugoslovenskoj federaciji. (Prve tri tribine bavile su se mogućnošću civilne kontrole nad policijom, privatizacijom i reformom osnovnog školstva).

Učesnici tribine bili su Slobodan Samarđić, savetnik za unutrašnju politiku predsednika SR Jugoslavije Vojislava Kostunice, Zoran Žižić, potpredsednik Socijalističke narodne partije Crne Gore, Zoran Lutovac, saradnik Instituta društvenih nauka i koordinator Fondacije "Friedrich Ebert", Slavko Perović, portparol Liberalnog saveza Crne Gore i Igor Lukšić, portparol Demokratske partije socijalista. Tribinu je vodio Dragoljub Žarković, glavni urednik "Vremena".

"Vreme" prenosi delove izlaganja i diskusije učesnika tribine.

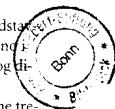
VODITELJ: Gospodine Lukšiću, molio bih vas na samom početku da odgovorite na pitanje koje nas, verovatno, danas sve zanima, a to je pitanje o političkom sadržaju ove novopokrenute inicijative od strane gospodina Mila Dukanovića i Filipa Vujanovića da se ipak pristupi pregovorima o odnosima u federaciji.

IGOR LUKŠIĆ: Jučerašnji odgovor gospodina Dukanovića i Vujanovića na pismo predsednika Košunice od 9. oktobra zapravo je naše dalje insistiranje na privrženosti dijalogu. Smatramo da je dijalog najbolji način, jedini demokratski način da se dođe do rešenja odnosa koji očigledno opterećuju odnose Srbije i Crne Gore.

Učešće gospodina Labusa vidimo kao nešto što može biti korisno. Čovjek koji je ekspert, koji ima međunarodni kredibilitet svakako da će svojim, nadam se konstruktivnim pristupom, pomoći da rezultat tih razgovora bude razuman. Sa druge strane, mislim da je vrlo pozitivno od strane gospodina Kostunice, koji je nedavno ispoljavao prije nekoliko dana ipak pretjeranu dozu nervoze, zakazivao razgovore pa ih onda odbacivao, pa onda govorio da oni više nemaju smisla, pa ih onda ponovo zakazivao, dakle poslije jedne pretjerane nervoze koju je ispoljavao, čini mi se da ovaj novi pokušaj može uroditi plodom i mi u Crnoj Gori sa radošću očekujemo prvi sastanak na kome ćemo obnoviti dijalog između Srbije i Crne Gore.

Učešće gospodina Labusa kao legitimnog predstavnika DOS-a smatramo da je povoljno, da je korisno, da može doprinijeti celishodnosti i razumnosti tog dijaloga.

Sa druge strane, to nije jedini kolosjek na kome tre-

**VREME
IZAZOVA**

Z 11086
LEX

silazni trend podrške zajedničkoj državi, koja je još uvek, međutim, dovoljno ubedljiva da bi uz jednu kampanju, zajedničku kampanju DOS-a, sigurno se vratilo na neke ranije pozicije, ali je simptomatično da je od sukoba sa SNP-om i netažanja oko razgovora podrška zajedničkoj državi pala sa 67 procenata za nekih desetak procenata a da je istovremeno porastao broj onih koji su za samostalnu Srbiju sa 18 takode za nekih deset-jedanaest procenata.

Dakle, to je činjenica. Građani Srbije reaguju na politička događanja i prepućavanja na liniji Podgorica – Beograd i čini se da bi bilo opasno ukoliko bi se ti odnosi Beograd – Podgorica počeli upotrebljavati za unutarstranačka razračunavanja. Ono što je neko opšte raspoloženje u Srbiji jeste još uvek većina koja je ubedljiva za zajedničku državu i to je većina koja bi sigurno bila još značajnija ukoliko bi se povelala kampanja za zajedničku državu.

Na drugoj strani, u Srbiji nema neke želje, raspoloženja, da se nemirno nešto Crnoj Gori, da se Crna Gora silom zadrži u zajedničkoj državi. Čini mi se da je to neka raspoloženje u Srbiji ukoliko bi postojala ta neophodna većina, kvalifikovana većina. A kvalifikovana je ona za koju se dogovore svi relevantni politički činioci – postoji nešto što je u teoriji i praksi relevantna kvalifikovana većina, to je ili pedeset odsto od upisanih birača plus jedan ili dve trećine od izaslihi, ali je kvalifikovana i ona većina koju dogovore dva politička bloka, to je opšteprihvatljiva većina.

Dakle, iz ovog začaranog kruga se može izaci, a ako nema mogućnosti da dođe do suštinskog konsenzusa oko toga kako treba da izgleda zajednička država, onda bar mora doći, i to je minimum koji očekuju i građani Srbije i Crne Gore, do konsenzusa oko toga kako izaci iz krize. To je nešto što najmanje oni mogu i moraju da učine kako bi se stvari rešavale u političkim okvirima i kako se ne bi zloupotrebljavale. To znači da predstavnici političkih blokova – prosamostalnih i projugoslovenskog – moraju prvo da kažu da li žele referendum. Kako sada stvari stoje izgleda da je većinsko raspoloženje da ga žele. Ako ga žele, kada ga žele, na koji način će se sprovesti, kako će se kontrolisati, kakvo će pitanje biti postavljeno, da li jedno ili dva, kako će ono biti formulisano i koja će većina biti potrebna. Ako se dogovori da ta većina bude ta i ta, onda se mora predvideti i mogućnost šta da se radi ako ne bude te većine posle referenduma. To takode treba da bude deo proceduralnog konsenzusa i da se kaže, na primer, ako postoji pat-pozicija, ako ne postoji dovoljna većina za ovu ili onu opciju, onda mora problem da se rešava na ovaj ili onaj način – raspisace referendum za tri do pet godina ponovo ili ćemo krenuti u proces rešavanja problema unutar zatečenog stanja. A zatečeno stanje je ovakvo – faktički Crna Gora je preuzela ekonomski i svaki drugi suverenitet, ali je takode faktički da postoji jedan međunarodnoopravni subjekat a to je Jugoslavija.

Ja govorim sada o situaciji eventualnoj, a koja je vrlo izvesna s obzirom na odnos snaga, da dođe do situacije da nema niko većinu. Ako niko nema većinu, polazim od fakticiteta, polazimo od onog što najmanje može da ugrozi stabilnost i da destabilizuje region, jer bitni smo mi sami sebi ali je takode bitno i međunarodnoj zajednici da ovaj region ne izade iz nekog kruga stabilnosti u

krug neizvesnosti. Za njih je mnogo bolje da bude ovako kako jeste a izvesno, nego da se ude u neki novi krug neizvesnosti.

Stoga smatram da bi ono najmanje što mogu da učine političke elite bio proceduralni konsenzus koji predviđa i to šta učiniti ukoliko nema dovoljno većine za bilo koju opciju.

VODITELJ: Gospodin Lukšić je želeo da da neka pojašnjenja...

IGOR LUKŠIĆ: Apsolutno je nesporno da je Savezna Republika Jugoslavija članica Ujedinjenih nacija, takode članica OEBS-a i sličnih međunarodnih organizacija te prema tome Savezna Republika Jugoslavija ima spoljni legitimitet koji niko ne spori. Međutim, kako ta Jugoslavija izgleda iznutra? Ja na to stalno podsećam. Imate Vladu Crne Gore koja funkcioniše, složićemo se, potpuno nezavisno i naša nezavisnost samo nije formalno verifikovana. Imate Vladu Srbije koja smatra da su savezne institucije duplikat. Imate Kosovo gdje je gospodin Hakerup na čelu UNMIK-ove administracije. I prosto se ne sjećam da je bilo ko iz saveznog protokola dočekivao gospodina Buša kad je posjećivao Kosovo. Imate gospodina Čanka koji je prije neki dan slomio tablu RTS-a iskazujući na taj način ljutnju zbog pokušaja Beograda da dominira Vojsčinom. Dakle, još jedna nova administracija. I imate saveznu administraciju koja stane u nekoliko zgrada u Beogradu.

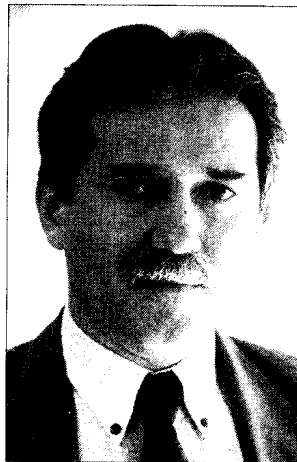
Dakle, Savezna Republika Jugoslavija nema apsolutno nikakav unutrašnji legitimitet. Razlog toga je prista činjenica da je ovakva Jugoslavija trebala da opravda je dan drugi projekat, projekat nelegitimnog sirenja i stvaranja neke države koju je gospodin Milosević želeo da formira samo u nekom drugom pakovanju.

Za razliku od gospodina Perovića i možda nekih učenika odnosno posmatrača na ovoj tribini, ja kao mladić čovjek apsolutno ne želim ni za jednog Jugoslavinom. Prva Jugoslavija se izrodila u monarhističku diktaturu, druga Jugoslavija je bila socijalistička diktatura, treća tu gojavija se izrodila u nacionalsocijalističku diktaturu. Apsolutno Jugoslavija kao državna forma nije nešto što je potrebno ni Srbiji ni Crnoj Gori. I kao što bi rekao gospodin Koštunica pomalo mitološki – svaka Jugoslavina u mutnu Maricu.

Međutim, slovenska ideja i integracija je nešto što je apsolutno neophodno ovom regionu i smatram da je budućnost u savezu nezavisnih i međunarodno priznatih država, dakle ne samo Srbije i Crne Gore. To bi bio nukleus oko koga bi se nadovezale i Makedonija i Bosna i Hercegovina...

IZ PUBLIKE: Nemojte, molim vas, da se svi nadovezujemo ponovo...

IGOR LUKŠIĆ: Sad ću vam objasniti zbog čega se moramo nadovezovati, ne u federaciju nego u Evropsku uniju... Integracioni mehanizmi će doprinijeti onome što je pomirilo i Francusku i Njemačku poslije Drugog svjetskog rata. Srbija, ukoliko ne postane nezavisna i međunarodno priznata država neće uspeti da riješi svoje probleme koji su se nagomilali, a to je prije svega problem ustavnog redefinisanja Srbije, jer ako se ijednom narodu obila o glavu jugoslovenska ideja, obila se o glavu srpskom narodu. Vi toga morate početi bivati svjesni. (aplauz)

Crna Gora i njena vlada može da vodi politiku i poslove, to može da traje i četiri i deset godina iako, defakto je ona nezavisna iako je deo države i u međunarodnopravnom i u državopravnom smislu ali defakto je ona nezavisna. I stoga što upravo ta vlada drži sve nadležnosti jedne državne politike u svojim rukama ona može da eksperimentiše sa ovim raznim varijantama

je u opoziciji. Ona je tada želela da svoj izborni poraz pretvori u izbornu pobjedu insistirajući na nekoj koncentracionoj vladi, ali koncentracionoj vladi koja bi opet trebala da pripremi neke nove izbore itd. itd.

Nova inicijativa koja je došla od strane opozicione koalicije je – haide, razmislite o koncentracionoj vladi koja bi pripremila referendum. E, zbog toga je to sada možda moguće, ukoliko se dogovorimo da je to moguće. I mi smo u Skupštini predložili slijedeće elemente – dogovorimo se prvo oko zakona o referendumu, pa hajde onda da zakazemo referendum za predviđeni datum sa preciznim pitanjima, i treća tačka dnevnog reda te sednice Skupštine bi mogla biti izbor koncentracione vlade o kojoj bi se prethodno dogovorili. I takva koncentraciona vlada po našem viđenju ne bi smetala da obezbijedi mo da svi zainteresovani proprate proces pripreme referenduma, dan njegovog organizovanja i prihvate rezultate. I onda bi se sve partije obavezale da te rezultate prihvate i obavezale bi se da dosledno rezultatima referenduma kreiraju ustav Crne Gore – novi ili postojeći, uko-

Slijedeće, samo još da pojasnim. Ja mislim da bi posmatrači ove tribine željeli da im se pojasne stvari, a ne da ih dovodimo više u zabludu. Ja želim da vidim odnose između Srbije i Crne Gore kao odnose Austrije i Njemačke. Austrija ima svoje mjesto u Ujedinjenim nacijama i njih apsolutno to ne sprječava da budu zemlje partneri. Zemlje i narod, znači, koje imaju isti jezik, vrlo sličnu kulturu, tradiciju, istoriju. Apsolutno im to ne smeta da budu zemlje partneri... ne zemlje koje će se međusobno stalno gložiti i stalno jedni drugim nametati svoje interese.

I konačno pojašnjenje vezano za dilemu gospodina Samarđžića zašto ne koncentraciona vlada nakon aprilskih izbora a sada da. Nakon aprilskih izbora rezultat je bio slijedeći: koalicija Pobjeda je Crne Gore dobila je te izbore, koalicija Zajedno za Jugoslaviju izgubila je te izbore. Koalicija Zajedno za Jugoslaviju

liko bi Crna Gora ostala u federaciji.

Dakle, ponavljam, apsolutno su to dvije legitime opcije i mislim, gospodine Samarđžiću, da mi moramo pitati građane Republike Crne Gore kao što su ranije bili pitani, mada se meni nije dopao način na koji je referendum 1992. godine bio organizovan, ali moramo ih pitati da se opredijele o državnom statusu jer je referendum ustavno pravo građana Crne Gore. Znači, prvo moramo organizovati referendum, a onda u Skupštini donijeti odluku kojom se rezultati toga referenduma verifikuju. I apsolutno ne može biti pravo nijedne političke elite da određuje sudbinu države. To pravo pripada samo građanima Republike Crne Gore isto kao što je ustrojstvo Srbije pravo koje pripada samo građanima Republike Srbije.

SLAVKO PEROVIĆ: Slažem se sa gospodinom Lukšićem da ovakva i ova Jugoslavija nema apsolutno nikakvog smisla. Ali mi potenciramo da se suočimo sami sa sobom ko smo mi – i mi u Crnoj Gori i vi ovde u Srbiji kad smo prihvatili da se ova država zove Jugoslavija. Ko nam je gurnuo taj falsifikat u oči, ko je progutao taj falsifikat? Mi smo ga progutali. I ko smo onda mi? što se sve sa nama može raditi? Pa, mogu se raditi sve ove moguće varijante koje se rade i dan-danas i u Crnoj Gori i u Srbiji.

Ne slažem se sa ovim paralelama o Austrijancima i Nijemcima, kako to kaže gospodin Lukšić. Mislim da takve paralele ne odgovaraju ovom trenutku. Ja sam želeo da razumijem gospodina Samarđžića u tom smislu da bi se zaista dvije političke elite Srbije i Crne Gore mogle dogovoriti uz pomoć gospodina Žižića (kad kažem Žižića govorim metaforično) ako se to tako može urediti. Zapravo i suštinski možda taj referendum i nije potreban. Zašto se ne bi razišli na fini način i da kažemo: razilazimo se da bi se možda sreli u nekom budućem vremenu kada se pripreмимо za neki novi sastanak, ali ne više nikada sastanak na osnovu mitova i ne nikada sastanak na osnovu lažnog i pogrešnog tumačenja istorijskih fakata i činjenica da se sretne.

Znae kako su to liberali znali dolje da nazovu ovako malo melodično i malo da ude u duše i u srca čitavog naroda i Srbije i Crne Gore, ali istinito smo poručivali: dajte ljudi neka Srbija zapjeva onu svoju "Bože pravde" i neka Crna Gora zapjeva "Oj svijetla majska zoro" pa da saradujemo i da radimo kao braća (aplauz).

Zapravo, naš zahtjev se svodi samo na to ko može urediti svoju kuću ili ko vjeruje da tu svoju kućicu može srediti i urediti da bi je otvorio širom da se mogu i ubuduće neke stvari raditi. E, sada mi vidimo da je i u Srbiji i u Crnoj Gori, slušam gospodina Lutovca, naraslo narodno raspoloženje, raspoloženje građana, što je precizniji i tačniji izraz, da se to tretira na ovaj način kako mi govorimo. Ko to sprečava? I ko može danas da postavi pitanje referenduma i održavanja referenduma u Crnoj Gori? U ime čega grupacija gospodina Žižića bojkotuje taj referendum, zašto ga smije bojkotovati, kako se smije taj referendum sprovesti odelo i uopšte bojkot, kada se bojkot kao političko oružje u najširem smislu te riječi može i smije upotrijebiti? Zar gospodin Žižić ili ja možda živimo u neprijateljskom okruženju? Nije tačno. Nego je tačna slijedeća stvar – dva interesa dvije političke grupacije koje su odgovorne za naše stanje, koje su odgovorne

sa nama ne može biti dodirne tačke po osnovi korupcije, kriminala i svih negativnih pojava koje su postale pojave sistemskog karaktera u Crnoj Gori, a ambijent za te pojave pripremio je zajednički DPS u vladi u kojoj je gospodin Žižić bio potpredsjednik. Mi znamo da do razlaza u DPS-u nije došlo zbog principijelnih razloga nego je došlo zbog razloga udjela u plijenu.

Te prema tome pozicija Liberalnog saveza Crne Gore je potpuno principijelna i potpuno jasna. Druga je stvar što gospodin Žižić osjeća opasnost od takvog našeg stava, naštiti način kao što tu opasnost osjećaju i gospoda iz DPS-a.

Kada se tiče nezavisne Crne Gore, na principijelan način, iz poštovanje principa pravičnosti i demokratski, Liberalni savez Crne Gore je tu. Više mi vjeruje članstvo DPS-a i SNP-a nego što vjeruje njihovim političkim rukovodstvima. To je najveći kapital koji Liberalni savez ima u Crnoj Gori. Liberalni savez Crne Gore je garant da ako dođe do referenduma da taj referendum neće biti prevaran. Mi ne prejudiciramo ishod tog referenduma nego kažemo – pružićemo ruku onome ko bude imao većinu.

ZORAN ŽIŽIĆ: Da, gospodin Slavko Perović nije u vlasti a tu vlast podržava i zahvaljujući njemu ta vlast opstaje i nastavlja i dalje da radi te kriminalne poslove koje je radila do sada.

SLAVKO PEROVIĆ: Primjećujete da on uopšte ne napada DPS nego mene. A oni su u stalnom dogovoru.

ZORAN ŽIŽIĆ: Ne, ne napadam DPS, samo što kažem da su oni kriminozni. Što se pak tiče Socijalističke narodne partije mi smo 1996. godine upravo zbog kriminala i poslova sa kriminalom izašli iz te partije i formirali Socijalističku narodnu partiju.

VOĐITELJ: Gospodin Lutovac je tražio reč...

ZORAN LUTOVAC: Ja ću samo da se osvrnem na dve stvari koje su bile predmet spora ovdje – najpre razgovori a zatim referendum. Ko učestvuje u razgovorima, čini se da je personalizacija problema nepotrebna, suvišna i da je mnogo bitnije da se pitanje postavi problem-ski – o čemu će se razgovarati. To je suština stvari. Sad da li će neko gospodina Labusa da gleda kao predstavnika DOS-a a drugi kao predstavnika vlade, to je što se tiče suštine stvari u ovom trenutku manje bitno.

Ono što bi trebalo i ovdje da se kaže i na drugim mestima jeste da li je potreban referendum ili ne. Ima argumentata i za to da referendum može da se postavi pre nekog konsenzusa ako nije moguće doneti neku političku odluku sporazumno, ako elite jednostavno ne mogu da nađu dodirne tačke, može referendum da se donese i pole odluke koju, na primer, političke elite koje predstavljaju određene političke blokove iznesu pred narod i kažu: ljudi, mi smo se dogovorili to i to, idemo na referendum, jeste li za to ili ne? I to može tako da se uradi.

Takođe što bi trebalo da se ovdje posebna pažnja obrati, da li je zajednička država sama po sebi neka vrednost? Nije. Ovdje moraju da se daju odgovori. Političari moraju da daju odgovore – koja je prednost samostalne države, koja je prednost zajedničke države, šta građani dobijaju zajedničkom državom, šta dobijaju samostalnom državom. Ako je nesporni cilj put u Evropsku uniju, da li ćemo brže zajedničkom državom ili ćemo brže samostalnom državom. Da li je to bolji, preći put, da li je

sigurniji, da li je bezbedniji, da li će građani imati veću bezbednost u takvoj državi.

O tome mi moramo da pričamo. Čini mi se da malo razgovori idu nekim drugim tokom i da se o nezavisnosti ili o zajedničkoj državi priča apriori kao o dobrim trenjima bez dodatne jake argumentacije koja mora da se daje građanima da bi se oni na kraju, ukoliko dođe do referenduma, sporazumno mogli odlučiti za ono što smatraju da je bolje.

IGOR LUKŠIĆ: Neću da komentarišem, samo pitanje za gospodina Žižića, to sam zaboravio u prethodnom obračunu. Odgovor može da bude samo da ili ne.

(GLAS IZ PUBLIKE: Nije ovo referendum.)
IGOR LUKŠIĆ: Ja postavljam pitanje anketno a kako će gospodin Žižić odgovoriti to je njegovo pravo. Pošto je gospodin Žižić rekao da političari nose odgovornost i da političke elite Crne Gore i Srbije treba da se dogovore, ukoliko se mi dogovorimo da se razvedemo kao Češka i Slovačka bez referenduma, hoće li tu grupacija gospodina Žižića podržati?

ZORAN ŽIŽIĆ: Dogovor se dakle postiže i treba da ga postignu političke elite i na nivou odnosa Crne Gore i Srbije ali i unutar same Crne Gore. To je prvenstveno problem Crne Gore. Prema tome, treba da se dogovorimo, ja sam za to da se dogovorimo i naravno da ćemo taj dogovor poštovati.

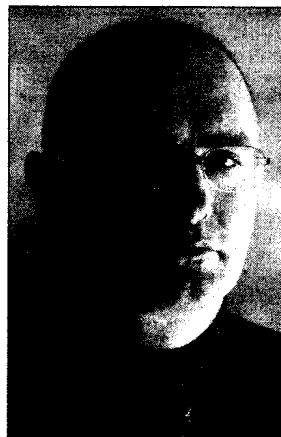
SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Pa evo, kada je već postavljeno pitanje o Češkoj i Slovačkoj, ne znam da li gospodin Lukšić zna, a eto, to bi bilo uzvratno pitanje – ako bude dogovora o razvodu da li će konačni sud o tome da da parlament Savezne Republike Jugoslavije, kao što je to učinio parlament čehoslovačke Republike. Odgovor je da ili ne.

IGOR LUKŠIĆ: Velika je razlika u tome što su Srbija i Crna Gora države koje su formirale saveznu državu a Češka i Slovačka nisu bile dvije države kada je formirana Čehoslovačka. (aplauz)

PITANJE IZ PUBLIKE: Postoji li u ustavu jasno definisano pravo na samopredeljenje...

ZORAN ŽIŽIĆ: U Ustavu Crne Gore jasno piše da Crna Gora može izaći iz zajedničke države. Dakle, ima pravo na otcjepljenje. Ali problem ove gospode je u tome što se odluka u parlamentu donosi dvotrećinskom većinom a oni nemaju dvotrećinsku većinu i malo postoji izgleda da tu dvotrećinsku većinu mogu dobiti. Prema tome, predviđeno je u Ustavu Crne Gore da se odluka o otcjepljenju donosi u Skupštini a da je prethodno prijeto toga obavezan referendum. Referendum je, dakle, obavezan kao anketa, on ima konsultativni karakter a ne karakter odluke. A odluka se donosi u Skupštini dvotrećinskom većinom. E, sada je čitav problem u tome što gospoda koja žele da idu za otcjepljenjem Crne Gore nemaju dvotrećinsku većinu u parlamentu.

SLAVKO PEROVIĆ: Ja ću biti u replici gospodinu Žižiću veoma kratko. Prvo, gospodin Žižić koji sad ovako zastupa određena pravna stanovišta, biću veoma blag pa ću reći kako mi tu u Crnoj Gori ambijentalno kažemo, nije pušilo glasa od sebe dok je figurirao Ustav Republike Srbije koji ni do dana današnjeg nije usaglašen sa Ustavom takozvane Savezne Republike Jugoslavije a koji je definisan zbog Slobodana Miloševića kao ustav jedne potpuno suverene države.

Mi smo smatrali da se Crna Gora kao stari entitet može znatno brže civilizovati, urediti, srediti po opšteprihvaćenim međunarodnim principima zato što ima 640 hiljada stanovnika, ako bude imala političke elite koje su zrele tog poduhvata, nego što to može Srbija koja, nažalost, danas duguje na desetine i desetine milijardi dolara, koja se nalazi pred svojim teškim problemima i Srbija koja još uvek nije pogledala samoj sebi u oči

I zamislite, recimo, opredijeli se šezdeset posto građana na referendumu koga gospodin Žižić ovdje naziva anketom, dakle, da je za svaki nezavisne Crne Gore. I zamislite da parlament to ne prihvati. Gdje je to zamislivo sem u Žižićevoj pravničkoj praksi, u njegovoj glavi. Nigdje na svijetu. (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Dakle, ovo što napada gospodin Slavko Perović je prije svega sadržano u Ustavu Crne Gore. Evo, taj Ustav Crne Gore je usvojila Skupština Crne Gore. On je najviši akt jedne države i svi ga moramo poštovati. Prema tome, to je u Ustavu. To je jedno.

Drugo, zbog čega je dvotrećinska većina u Ustavu Crne Gore? Da bi se spriječilo upravo ovo što sad gospodin Slavko Perović želi sa ovim zakonom o referendumu – da o sudbini države odluči polovina od onih koji izlazu. Prema tome, može izaći samo jedan i on da glasa na

Kada se tiče dvotrećinske većine u parlamentu, zamislite da neko tvrdi da je referendum anketa. I zamislite nesuvislost toga predloga da se o pitanju države nakon obavljenog referenduma u parlamentu odlučuje dvotrećinskom većinom. Hoćete mi reći na šta bi taj parlament u tom trenutku izgledao? Dakle, parlament koji bi bio u stanju da poništi odluku jednog referenduma. Hoćete da vam kažem odakle ta famozna odredba u crnogorskom Ustavu? Zbog toga što su Žižić, Đukanović, Marović i gospodin Milošević i tada znali da građani Crne Gore teže za nezavisnom Crnom Gorom, za njenom obnovom, da ta težnja postaje iz dana u dan sve veća. Ustav je donijet 1992. godine. Prvo je donijet Ustav Savezne Republike Jugoslavije i to je dozvolilo gospodin Žižić, pa tek onda, šest mjeseci nakon toga, Crna Gora se usudila da donese svoj ustav. A ta odredba o dvije trećine bila je stavljena kao kočnica odnosno kao krajnji mehanizam koji, iako dođe do promene političkog stanja u Crnoj Gori i stanja u svijesti građana, treba da na jedan kvazipravnički način zaštiti, odnosno da spriječi većinsku volju građana da dođe do izražaja u parlamentu.

referendumu za otcjepljenje i Crna Gora se otcijepi. Upravo da bi se to spriječilo, da bi se spriječile podjele u Crnoj Gori, tenzije koje mogu nastati poslije takvog referenduma gdje bi bilo pola i pola, predviđena je ova dvotrećinska većina u Ustavu Crne Gore. Ta dvotrećinska većina je izglasana u Skupštini u najvišem aktu i taj akt doli se ne promijeni mora se poštovati. Tako je u svim civilizovanim zemljama.

PITANJE IZ PUBLIKE: Jedno pitanje za gospodina Lukšića. Ko vam brani da sprovedete referendum i u slučaju neuspjeha referendumu odnosno ako izgubite i ne dobijete većinu, da li će Milo Đukanović podnijeti ostavku?

IGOR LUKŠIĆ: Gospodin Đukanović je već nekoliko puta rekao da on, ukoliko koncept za koji se zalaže ne bude prihvaćen, ne vidi sebe na mjestu predsjednika Crne Gore. To je sasvim demokratski i sasvim korektno.

Ko nama brani da sprovedemo referendum? Dakle, mi apsolutno imamo sve. Imamo i zakon, imamo većinu i mi taj referendum možemo raspisati i održati. Međutim, imaćemo bojkot. Mi ne želimo da imamo bojkot. Mi želimo da najveći moguć broj građana Republike Crne Gore izađe na taj referendum i koja opcija dobije većinu, ta opcija je legitimna i ta opcija pobjeđuje. I to je ono za šta se zalažemo. Znači da se dogovorimo da svi prihvatimo rezultate toga referenduma. Ja sam spreman da budem u pedeset procenata minus jedan glas i nadam se da je i druga opcija spremna da bude u pedeset procenata minus jedan glas i da nam čestita. I mi bi njima čestitali. Ali ne da bude tako kao što gospodin Žižić kaže. Znači, u Skupštini Crne Gore ima 77 poslanika, 44 je taj suverenistički blok, 33 je koalicija Zajedno za Jugoslaviju. Dvije trećine je 52. Većina u Crnoj Gori odlučuje da bude nezavisna, onda bi ovih osam poslanika Socijalističke narodne partije držalo Srbiju taocem većinske odluke crnogorskog naroda. Želi li Srbija onda da bude taoc zbog osam poslanika gospodina Žižića? (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Sta podrazumijevate pod većinskom odlukom crnogorskog naroda, gospodine Lukšiću?

IGOR LUKŠIĆ: Naše viđenje je tu vrlo jasno i mi smo već više puta isticali i dalje ga isticemo. Znači, mi ćemo to i u skupštinskoj raspravi isticati. Smatramo da je ipak potrebno da više od pedeset procenata građana Crne Gore izađe na referendum, da većina od tog broja koji izlazu na referendum...

ZORAN ŽIŽIĆ: To je manjinska odluka.
IGOR LUKŠIĆ: Molim vas, to su dakle odredbe Zakona o referendumu koji je primijenjen 1992. godine čiji je tvorac bio gospodin Žižić. (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: To je manjinska odluka a ne većinska, gospodine Lukšiću. A što se tiče Zakona o referendumu iz 1992. godine, tada nije postojao ovaj ustav koji postoji. To je jedno. I drugo, većinska odluka je, molim vas, ukoliko se za otcjepljenje Crne Gore izjasi pedeset posto plus jedan od upisanih birača. To je većinska odluka. Mi moramo da vodimo računa o tome da u Crnoj Gori postoji velika podijeljenost u pogledu statusa Crne Gore. Ta podijeljenost se i etnički strukturalno gleda. Pa onda, moramo takođe voditi računa o tome da manjine u Crnoj Gori, dakle muslimani i Albanci pokazuju znatnu unisonost, znači jedinstven stav u pogledu razbijanja postojećih države, da je manjina većinskog naroda u Cr-

noj Gori, državotvornog, koji je tu državu stvarao...

JEDAN GLAS: I oni su građani Crne Gore!

ZORAN ŽIŽIĆ: Naravno da su građani Crne Gore. Nemojte me prekidati, molim vas. Postavite pitanje. Nemojte me prekidati. Dakle, da većina većinskog naroda u Crnoj Gori je za zajedničku državu a manjina većinskog naroda je za otcjepljenje. Prema tome, jesmo mi svi građani Crne Gore i svi imamo jednaka prava i isto nas sunce grije bez obzira kojoj vjeri pripadali, ali mora se voditi računa o stabilnosti Crne Gore sutra poslije toga referenduma. Kakva bi to bila stabilnost Crne Gore da se odluka o državnom statusu donese manjinom upisanih birača gde bi tu manjinu konstituisali manji dio većinskog naroda i nacionalne manjine? Zbog toga je potrebna odluka u Crnoj Gori pedeset posto plus jedan od upisanih birača. To je većinska odluka. I ukoliko bi se u tom smislu postigao politički sporazum, onda bi se moglo govoriti o tome da se mi kao opozicija u crnogorskom parlamentu obavezemo da ćemo glasati za tako izraženu volju većine građana.

A oni hoće da se ta odluka donese, recimo, 450 hiljada ima upisanih birača u Crnoj Gori, gospodin Lukšić hoće da odluku donese sto hiljada od 450 hiljada i da se ta odluka prizna kao većinska i da se poništi ustavno pravo da se odluka o otcjepljenju Crne Gore može doneti dvotrećinskom većinom u parlamentu. Nije pošteno niti se na to može pristati.

SLAVKO PEROVIĆ: Znači, ovo je tačka dodira između SNP-a i DPS-a. Evo, sad ću ja to vrlo kratko da vam objasnim. Čuli ste obrazloženje gospodina Žižića, čuli ste gospodina Lukšića – pedeset posto plus jedan od broja izaslih. Šta to znači, takva ponuda od strane DPS-a i dosadašnje potpuno naopako zakonsko rješenje? To znači da gospodin Žižić, kao što to radi njegova grupacija, automatski može da potegne boikot kao efikasno oružje protiv mišljenja većine u Crnoj Gori, znači da ne izade na referendum i da onome broju od neizaslih, da ih ne brojim, pretpostavimo 25-30 posto, da može slobodno da pribroji broj svih onih koji nisu stanovnici Crne Gore, žive van Crne Gore zbog ekonomske, političke i druge situacije – u posljednjih nekoliko godina iz Crne Gore se iselilo oko sedeset hiljada ljudi, dakle taj korpus od sedeset hiljada ljudi odmah postaje dio njegovoga korpusa. I plus toga, činjenica je da u Crnoj Gori najmanje dvadeset do dvadeset pet posto ne izlazi uopšte na izbore. Znači, i to bi trebalo da posluži gospodinu Žižiću da dopuni do tih 51 posto koji bi bojkotovali.

ZORAN ŽIŽIĆ: Ne, nema bojkota u slučaju većinske odluke.

SLAVKO PEROVIĆ: Rješenje koje smo ponudili znači da će se odluka donijeti većinom od broja izaslih. Što mi radimo svi zajedno – mi stavljammo Socijalističku narodnu partiju, kao ključnu koaliciju Zajedno za Jugoslaviju, u izbornu trku – izadite na referendum pa dokažite da vaš politički stav po pitanju zajedničke države ima težinu. Izadite a ne krijte se iza činjenice pedeset plus jedan od broja upisanih.

ZORAN ŽIŽIĆ: To je manipulacija.

SLAVKO PEROVIĆ: I još jednu stvar želim da vam kažem gospodine Žižiću. Nijedan zakon o referendumu danas na teritoriji Evrope tu odrednicu skoro da ne poznaje, ali je stavljena ta odrednica upravo zbog straha od

moćnosti da Crna Gora postane nezavisna.

E sad dolazim na ključnu stvar i stvaram. Mi tvrdimo da obje grupacije žele da opstruiraju referendumski proces. Ako Demokratska partija socijalista izade i podrži tezu pedeset posto od upisanih plus jedan i podrži tezu da treba da se postavie dva referendumska pitanja a ne jedno, između ove gospode koju zastupa gospodin Lukšić i gospode koju zastupa gospodin Žižić, odnosno njihovih grupacija, zapamtite što vam kažem, nema nikakvih suštinskih razlika. Oni se ovdje svadaju pred vama i proizvode probleme i šire netrpeljivost između Crne Gore i Srbije, ne želeći suštinski da dođe od referendumske procesa koji, kažem, jedini može da razriješi postojeću krizu između Srbije i Crne Gore.

ZORAN ŽIŽIĆ: ...Da objasnim jednu neistinu koju je ovdje izrekao gospodin Slavko Perović. Dakle, Perović je rekao da je Socijalistička narodna partija poslije pada gospodina Miloševića pružila ruku gospodinu Kostunici, što nije tačno. Dakle, gospodin Milošević je bio kandidat na predsjedničkim izborima u Crnoj Gori koga je moja partija podržala, ali poslije prvog izbornog kruga kada je bilo jasno da je gospodin Milošević izgubio na izborima i kada gospodin Milošević nije htio da prizna rezultate izbora, mi smo tada rekli nećemo ići u drugi krug prije nego što je to rekao i Ustavni sud Savezne Republike Jugoslavije i prije nego što je to priznao i sam gospodin Milošević. To je jedno. I sanim tim ovo što priča gospodin Perović nije tačno. Kao što nije tačno ono što kaže gospodin Slavko Perović da ne postoji nijedan zakon u Evropi ili u svijetu koji predviđa pedeset posto plus jedan. Gospodine Peroviću, nema mnogo zakona o referendumu pošto su ta pitanja riješena još u 19. vijeku, a nažalost, vi nas terate da to rješavamo u Crnoj Gori sad u 21. vijeku. Pogledajte Zakon o referendumu Švajcarske, gospodine Peroviću, pa ćete videti da tamo piše ovo što ja kažem...

SLAVKO PEROVIĆ: Trebali ste gledati zakon u Švajcarskoj 1990. godine prije nego što ste stali uz blok Slobodana Miloševića.

ZORAN ŽIŽIĆ: Pa Kanada, gospodine Peroviću, tu ćete također vidjeti šta piše u tim zakonima o referendumu. Treba znati. Ne treba pričati napamet.

PITANJE IZ PUBLIKE: Želeo bih jedno pitanje da postavim gospodinu Samardžiću. Recite mi kada će građani Srbije kada je u pitanju državnost, izaći na referendum? Hoćete li manirima iz prošlosti uvek da govorite šta mi zapravo mislimo o zajedničkoj državi? (aplauz)

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Ja posmatram politički život Srbije veoma dugo i posljednjih godinu dana nisam primetio, prvo, da je u Srbiji pitanje federacije odnosno odnosa Srbije i Crne Gore glavno pitanje. U posljednjih godinu dana to nije glavno političko pitanje, kao ni pre toga dve godine. Pre toga je glavno političko pitanje bilo kako oboriti Miloševića. Posle toga glavno pitanje je bilo kako ući u međunarodnu zajednicu, krenuti sa reformama itd, itd. Zato ne bih zaostravao stvar u Srbiji sa referendumom jer prosto nije goruća stvar.

Kolega Lutovac je govorio o istraživanju javnog mnjenja i tu se takođe pokazuje da velika većina građana Srbije podržava zajedničku državu. Taj trend jeste opadajući ali on je psihološki razumljiv, on je reaktivan s obzirom na ovo što se u Crnoj Gori događa. U Crnoj Gori

se kupuje vreme. Jednostavno, pokušava se da se Srbija sa tim svojim tolerantnim stavom prema federaciji izbaci iz koloseka. To je celokupna taktika DPS-a u odnosu na Srbiju i u odnosu na saveznu državu. Jednostavno, ne želi se rešenje nego se želi da se u Srbiji kaže: dosta više te Crne Gore, mi hoćemo samo. I vaše pitanje je deo te sociopsihološke situacije u kojoj se uvalila taktika DPS-a.

Inače, potpuno razumem. Srbija zaista u ovoj situaciji sa ovim duplim zakonodavstvom, duplim funkcijama, sa ustavima koji nisu usaglašeni itd. ne može dugo da funkcioniše. Prema tome, Srbija je jako zainteresovana da se pitanje reši što pre – ili federacija koja će funkcionisati, postoje načela federalizma, ili dve nezavisne države. Građanstvo Srbije je takođe tolerantno i prema tome. Ono će svojom većinom, siguran sam, izabrati bilo

opredeljenje u pogledu federacije i prema tome, problem je u Crnoj Gori a ne u Srbiji.

PITANJE IZ PUBLIKE: Mene više *patria* interesuje nego partija. Direktno bih pitao zastupnike separacije Crne Gore da mi odgovore da li razmišljaju u svojim projektima o ustavnopravnom i međunarodnopravnom statusu velikog crnogorskog korpusa u Srbiji? Mi smo ovdje 150 hiljada Crnogoraca, pisani po nacionalnosti, a po državljanstvu ako se uzme po članu 2 našeg Zakona o državljanstvu ima nas skoro osam stotina hiljada po našoj nekoj računici. Prema tome, vas Crnogoraca u Crnoj Gori ima 380 hiljada, ovdje 150 hiljada pisanih. Prema tome, ta Crna Gora ne bi mogla da bude držav Crnogoraca. Tako se ne bi mogla nazvati jer to nije država Crnogoraca.

jednu bilo drugu varijantu. U Srbiji nemate razdor u biračkom telu oko tog pitanja zato što je to pitanje broj pet.

Prema tome, nema potrebe da se unosi dodatna nervoza. Krenula je stvar da se rešava. Crna Gora će održati referendum. Srbija treba da pripremi svoj ustav do tog trenutka i bez obzira na rezultat, bilo da je rezultat u Crnoj Gori za federaciju ili za nezavisnu državu, Srbija mora posle nekoliko dana da primeni taj svoj ustav ili kao federalna jedinica ili kao nezavisna država i da počne normalno da funkcioniše.

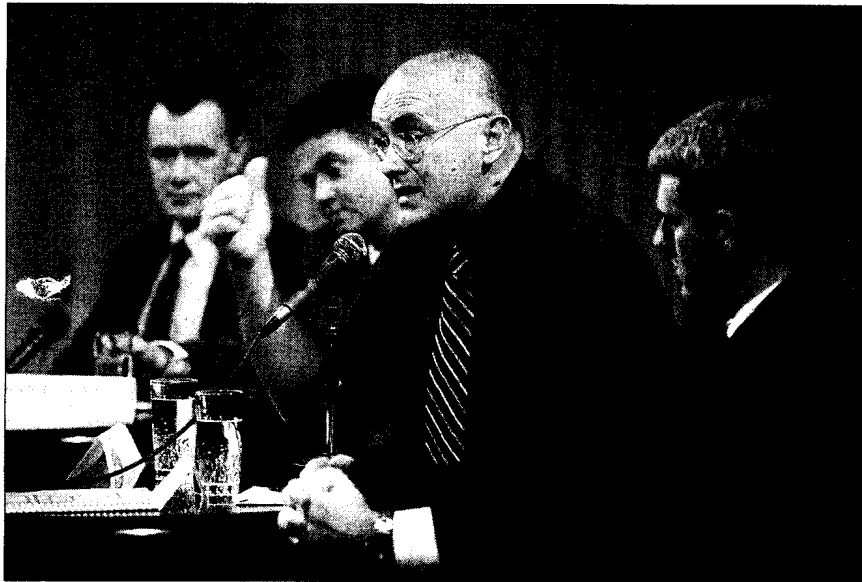
Ja vas samo molim da ne podležete taktici DPS-a u kojoj je cela priča otprilike zašto Srbija neć nezavisnost. Oni se pitaju zašto i brinu o nezavisnosti Srbije. Pazite, to je najobičnija politička finta i nemojte se na to navlačiti. Srbija ima svoje jasno opredeljenje, DOS ima jasno

Dalje, ja vas pitam jeste li razmišljali o tome da bi oni izgubili državljanstvo svoje, da bi izgubili državu svoju. Dalje, oni bi bili amputirani od prava na samoopredeljenje, a to pravo je pravo celog naroda u Jugoslaviji. Ne može se jednom narodu dati a drugom ne dati. To su pitanja. Je li se razmišljalo o tome...

IGOR LUKŠIĆ: Vrlo kratko. Znači, ukoliko se građani Crne Gore opredijele za nezavisnost, onda će odnos Srbije prema državljanima Crne Gore u Srbiji biti zapravo test demokratskog kapaciteta nove demokratske vlasti u Srbiji. (aplauz)

A druga stvar, Irska ima tri-četiri miliona stanovnika a ima pedeset miliona Iraca koji imaju državljanstvo irskog svuda po svijetu. (aplauz)

PITANJE IZ PUBLIKE: Gospodine Samardžiću, u tom vašem kompromisnom rešenju interesuje me jedno

konkretno pitanje šta će biti himna te države koju vi zastupate. Hoće li Wolfgang Petrić doći da nam sam odredi, da li će biti "Hej Sloveni" na koju već zvižde ljudi na stadionima ili ćemo "Bože pravde" da nametnemo i Crnogorcima.

I drugo pitanje, zašto ne dozvoljavate da se Srbija predstavlja sama pred svetom? Država koja postoji od 1918. izmišljotina koja traje 90 godina i koja se u svim oblicima pokazala slabom. Ovdje u Srbiji su govorili, vladika Atanasije, mitropolit Amfilohije: u mutnu Maricu svaka Jugoslavija, a sada vi hoćete taj proizvod da održite i da nama Srbima ne date da se zovemo Srbi. A još ako prihvatimo to što se gospodin Perović neće složiti da su i Crnogorci Srbi, znači, svi Srbi ali ćemo se zvati Jugoslavija, eto, reda radi, svida nam se ime. Shvatili ste pitanje, nadam se. (aplauz)

SLOBODAN SAMARDŽIĆ: Na prvi deo pitanja o himni ne umem da vam odgovorim. Znači, ja zastupam ideju o državnoj zajednici Srbije i Crne Gore. "Bože pravde" je bila himna Srbije. Ne bi bilo u redu da se nametne i Crnoj Gori, bez obzira što mislim da postoji istorijski razlog da zajedno te države postoje u jednoj federaciji.

Što se tiče predstavljanja Srbije itd., to može da bude slučaj ako dođe do nezavisnosti, ako se razdvoje Srbija i Crna Gora. Jednostavno, ta država postoji. Voleli mi ili ne, mi moramo da poštuju njen ustav dok ne napravimo novo. To može biti ustav jedne federacije ili ustav dve nezavisne države, Srbije i Crne Gore.

Vidite, osnovni element pravne svesti i pravne kulture je da se ustav poštuje makar on ne bio i dobar ustav. Prosto, ljudi se moraju orijentisati prema nekakvim pravilima. U Crnoj Gori imate ideju, recimo, da referen-

dum reši celokupno pitanje. To vam je, znači, potpuno bacanje pod noge načela vladavine prava. Crna Gora je sama donela svoj ustav 1992. godine a njeni članovi Ustavnog suda kažu: ako narod donese odluku na referendumu, to pod noge. Vidite, to je jedan izraz nedostatka ustavne i pravne kulture nakon pedeset godina življenja u komunizmu. Jednostavno, da se ne bi haos stvarao mi moramo da poštuju ime i postupak izmene tog ustava.

Prema tome, ako je volja naroda u Srbiji i Crnoj Gori takva da oni žele da se odvoje svojim demokratskim većinama i ako to bude u okviru ustavnog postupka, onda će Srbija i Crna Gora biti nezavisne države i onda će Srbija, ovo što vi zahtevate, moći da se predstavi u inostranstvu. Do tada je to nemoguće izvesti. Jugoslaviju priznaje 180 zemalja u svetu, Ujedinjene nacije, Savet Evrope, brzo će biti prijem, OEBS itd.

Zato što poštuju određena pravna pravila sa kojima se možda i ne slažem, ali moram da ih poštuju jer ako ih niko ne bude poštovao, onda ćemo se mi tući oko toga ko je u pravu.

Što se tiče imena države, to je posebno pitanje. Mi ovdje govorimo o Jugoslaviji zato što u tom ustavu piše SR Jugoslavija. Znači, to može i da se promeni ako bude federacije Srbije i Crne Gore. U tom smislu Kostunica je rekao: sa svakom Jugoslavijom u mutnu Maricu. Zato što to ostavlja odjek one bivše Jugoslavije koja je bila komunistička, međunacionalna itd. država. Ja lično nisam za to ime, ali pošto u Ustavu piše, dok ga ne promenimo zvaćemo je tako. Tako je svet priznaje. I mi moramo da je priznamo, a mi ćemo u jednoj javnoj diskusiji, u jednom demokratskom postupku promeniti to ime ako nam se ne dopada. Vi ćete reći da treba da se zove Srbija ako je Srbija, neko će reći Srbija i Crna Gora ako je

federacija, neko će reći Crna Gora i Srbija, neko će reći savez Srbije i Crne Gore. To je pitanje koje treba razrešiti onako kako to dolikuje i kako se to radi u savremenom svetu. Ništa na prepad. Ako se vama ne dopada što je Srbija bila od 1918. godine od sada u Jugoslaviji, vi imate pravo na to, ali ne možete gumicom da prebristete u istoriju. Devadeset godina, to je tri generacije prošlo. Znači, takve odluke se ne donose naprečac.

PITANJE IZ PUBLIKE: Crnogorac sam po određenju i pitam vas pošto živim i radim ovdje petnaest godina, imam li pravo da glasam u Crnoj Gori na referendumu?

IGOR LUKŠIĆ: Mislim da to pitanje zapravo ne predstavlja problem iako se često otvara kao problem. Na referendumu 1992. godine glasali su građani, znači oni koji žive u Crnoj Gori. I predlažemo da na referendumu o izjašnjavaњу o državnopravnom statusu Crne Gore naravno glasaju građani, dakle ljudi koji žive u Crnoj Gori.

Podseti vas da Ustav Crne Gore predviđa da biračko pravo i na referendumu i na izborima, i to vrlo eksplicitno kaže, imaju građani Crne Gore. Postoji taj rezidencijalni uslov koji je 24 meseca, dakle dvije godine. Ako želimo da poštuju Ustav, a svi želimo da poštuju Ustav i o tome se toliko priča, onda je taj problem prosto izlišan. Dakle, u Crnoj Gori žive oni koji žive, imaju lične karte izdate u Crnoj Gori, koji su na biračkom spisku, glasače o budućnosti Crne Gore, o tome da li će ona biti nezavisna država ili će ostati u zajedničkoj državi sa Srbijom.

ZORAN ŽIŽIĆ: Ja bih htio takođe da prokomentarišem. Gospodine Peroviću, hoćete li vi nešto?

SLAVKO PEROVIĆ: Zna gospodin Žižić zašto me proziva. Dakle, reći ću slijedeću stvar. Čuveni referendum 1992. godine Žižićeva vlada je, verovali ili ne, pripremila za samo sedam dana, od donošenja parlamentarne odluke o sprovođenju referenduma u Crnoj Gori do konačnog izjašnjavaња građana u Crnoj Gori prošlo je svega sedam dana. Tako je odlučivao gospodin Žižić dok je bio miljenik gospodina Miloševića, o Crnoj Gori i o meni u Crnoj Gori i o ljudima koji drugačije misle. To je činjenica.

Druga stvar, dok je gospodin Žižić bio potpredsjednik vlade, u Crnoj Gori se stancovalo na hiljade članskih karata i drugih dokumenata ljudima koji su došli sa drugih jugoslovenskih prostora kako bi im se preko noći omogućilo pravo glasa na tom referendumu. Sve mi to znamo i o tome ne otvaramo raspravu. Ali ovo samo da bi se sa prave strane osvijetlilo buduće reči gospodina Žižića. Izvolite gospodine Žižiću.

ZORAN ŽIŽIĆ: Evo, gospodine Peroviću da ja odgovorim na ovo pitanje a sa vama ću imati kasnije polemiku oko ovoga. Dakle, jasno je da crnogorska vlast u ovom momentu ne dopušta državljanima Crne Gore da se izjasne o sudbini sopstvene države. Zbog čega oni to rade? Oni to rade jer su uvjereni da će se većina državljanu Crne Gore koji ne žive u Crnoj Gori izjasniti za zajedničku državu. Da su uvjereni u suprotno, oni bi vas tjerali da dodete u Crnu Goru i da glasate za suverenu i nezavisnu Crnu Goru. Prema tome, jasan je taj njihov stav.

A hoću da kažem još nešto. Državljanstvo je najintimnija veza koju jedan pojedinac može imati sa drža-

vom. Iz državljanstva proističu sva ostala prava, tako da je normalno i prirodno da se državljanima da pravo glasa na referendumu da se odluči o sudbini te države. Umjesto da iz državljanstva kao najintimnije veze pojedinca s državom proisteknu sva ostala prava, u ovom slučaju vlast u Crnoj Gori ukida to osnovno i jedino pravo da državljanin odlučuje o državi.

Ali zato kada državljan Crne Gore koji žive u Srbiji imaju imovinu u Crnoj Gori, oni plaćaju porez na tu imovinu, poreski su obveznici Crne Gore. Ako bi bilo potrebno da se brani Crna Gora, ti isti državljan bi bili pozvani da brane Crnu Goru i još niz drugih obaveza bi imali, ali zato o Crnoj Gori mogu da odlučuju oni koji žive u Njujorku ako se nalaze na biračkim spisakovima, ali ne mogu da odlučuju oni koji žive u Srbiji.

IGOR LUKŠIĆ: Samo jedna dopuna. Postojala je jedna zemlja koja je imala listu za dijasporu. To je bila Hrvatska i koju je Tudman koristio da bi obezbedivao parlamentarnu većinu. Sada je prva inicijativa gospodina Mesića bila da ukine listu za dijasporu. I to je posledica kritika od strane evropskih zemalja. Dakle, nema nijedne zemlje u kojoj glasa neko sem onih koji žive u toj zemlji.

Osim toga, ja sam to spomenuo i gospodin Žižić se nije osvrnuo na to. Ustav Republike Crne Gore je potpuno jasan – na referendumu i na izborima aktivno biračko pravo imaju građani Republike Crne Gore. Dakle, gospodinu Žižiću kao nekome ko je pisao Ustav i koji se toliko zagrijano zalaže za dvotrećinsku većinu, sada smeta odredba Ustava koja kaže građani Crne Gore. (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Gospodin Lukšić je lijepo rekao, ja se slažem s njim kada su u pitanju izbori, kada se bira vlast. Znači, nisam za to da državljan Crne Gore koji imaju prebivalište u Srbiji glasaju za izbor vlasti u Crnoj Gori, jer bi tada imali pravo da glasaju i u Srbiji za vlast svake četiri godine i u Crnoj Gori. Zaišta, Crnogorcima koji žive u Crnoj Gori bi to mnogo bilo. Međutim, kada se odlučuje o državi, da li ćemo imati državu ili nećemo imati državu, kada se o tome odlučuje treba da odlučuju državljan Crne Gore. Zašto? Zato što je prosto jasno, jednostavno, državljanstvo je najintimnija veza koju jedan pojedinac može imati sa državom. Niko ne može sa državom imati intimniju vezu...

SLAVKO PEROVIĆ: Ja ulažem protest. Koja intimna veza sa državom, čovječe božji. To je pravni odnos. Intimna veza!

ZORAN ŽIŽIĆ: I iz te veze državljanstva, evo Slavko ulaže protest, proizilaze sva ostala prava, a ovdje se ukida to osnovno pravo da se državljan izjasne o sudbini sopstvene države.

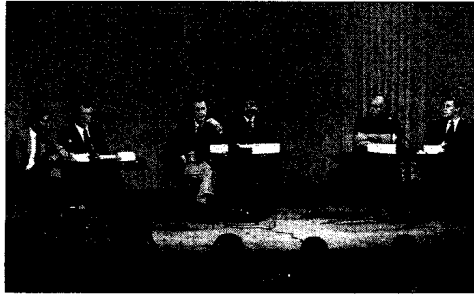
PITANJE IZ PUBLIKE: Interesuje me, kako komentarišete vi gospodine Žižiću i vi gospodine Lukšiću, jednu teorijsku mogućnost da na tom referendumu izade tih pedeset posto plus jedan birač od ukupnog broja upisanih birača i da se donese odluka da Crna Gora ostane u Jugoslaviji....

ZORAN ŽIŽIĆ: Ukoliko bi se za suverenu samostalnu Crnu Goru izjasnilo pedeset posto plus jedan od ukupno upisanog broja birača, to bi bila jasna i ubjedljiva većina. Zašto? Zato što na izbore pa ni na referendum nigdje na svijetu pa ni u Crnoj Gori ne izlazi sto posto. Da bi odbili ove prigovore gospodina Slavka Perovića, ukoliko bi se o tome dogovorili, ne bi bilo bojkota nego

bi se tada dogovorili da se izade na referendum i da referendum umjesto konsultativnog ima odlučujući karakter. Znači, ukoliko bi se tako dogovorili, koalicija Zajedno za Jugoslaviju bi se obavezala da u slučaju glasanja za samostalnu i suverenu Crnu Goru pedeset posto plus jedan mi u parlamentu glasamo za takvu suverenu i samostalnu Crnu Goru jer se većina građana Crne Gore izjasnila za to.

A oni bi se morali obavezati da u slučaju da izgube na referendumu, dakle da ne glasa pedeset posto plus jedan, oni bi se morali obavezati da će poslije toga poraza učiti u postupak redefinisanja federacije i da neće blokirati i opstruirati federaciju gaženjem Ustava i zakona i to i crnogorskog i saveznog Ustava i crnogorskih zakona preuzimajući funkcije i nadležnosti savezne države i blo-

kirajući saveznu državu. To se zove politički dogovor. I to je ono što traži koalicija Zajedno za Jugoslaviju. Tako se postiže stabilnost u Crnoj Gori jer bi se tim izlaskom pedeset posto plus jedan u suštini izjasnila jedna značajna većina, negde oko osamdeset posto bi se moglo očekivati da izade na referendum i pedeset posto plus jedan od ukupnog biračkog tijela bi bila zaista jedna ubjedljiva većina za samostalnu i suverenu Crnu Goru. To je jedno.

I još nešto. Ovaj referendum 1992. godine koji se napada, samo da vam kažem na taj referendum je izašlo 66,4 posto biračkog tijela, pri čemu se 267 hiljada izjasnilo za zajedničku državu. Ovo što mi sad u ovom momentu tražimo pedeset posto plus jedan od ukupnog biračkog tijela je dvadeset hiljada manje, odnosno trideset, odnosno četrdeset hiljada manje nego što se onda izjasnilo za zajedničku državu. Znači, to je jedan potpuno korektan uslov. Jer kad gledate primjenu jednog zakona, onda taj zakon ne čini ono što u njemu piše nego i praksa:

Prema tome, Socijalistička narodna partija odnosno koalicija Zajedno za Jugoslaviju traži da se u ovom momentu za samostalnu Crnu Goru izjasni 40 hiljada ljudi manje nego što su se 1992. godine izjasnili za zajedničku državu Crne Gore i Srbije, za Saveznu Republiku Jugoslaviju.

SLAVKO PEROVIĆ: I ja ću sad samo jedan mali komentar. Godine 1992. nije u Crnoj Gori održan referendum. Što je održano? Taj se referendum od mnogih stranih posmatrača nazvalo dum-dum referendum. To je bio referendum u ratnim uslovima i u ratničkom okruženju. I reći ću vam jednu stvar, gospodin Žižić je neposredno nakon izbora 1998. godine, kad je Socijalistička narodna

partija izgubila izbore parlamentarne, odnosno lokalne koji su tada bili, on je izjavio i ja mu vjerujem, kao tadašnji potpredsjednik vlade do raskola u DPS-u da je stvarni broj birača u Crnoj Gori 380 hiljada. Znači, sam je priznao onaj broj od 60 hiljada nastelovanih birača koji ne postoje.

Znači, rezultati referenduma iz 1992. godine apsolutno ne mogu da budu validni, ne mogu se porediti sa današnjim stanjem i zbog toga što je ogroman broj ljudi koji je došao sa strane, znači bježeći od rata itd. dobijao preko noći od tadašnje propagandne mašinerije zajedničkog DPS-a, dobijao je dokumenta da glasa kako je glasao na tom referendumu.

ZORAN ŽIŽIĆ: Vi, gospodine Peroviću, pričate....

SLAVKO PEROVIĆ: Samo politika koja može da zaboravi neposrednu prošlost može na ovaj način da barata sa rezultatima jednog referenduma koji ni gospodinu Žižiću, ni tadašnjoj crnogorskoj politici ne bi smio da služi na čast nego nasuprot. (aplauz)

ZORAN ŽIŽIĆ: Moram odmah da intervenišem.

Ovo nije tačno što kaže gospodin Perović. Stvarno, Slavko, evo sad da te zamolim, da vas zamolim gospodine Peroviću, nemojte da pričate ljudima ovde neistinu. Pa 1992. godine u birački spisak bilo je upisano ovo što sam ja rekao 360 hiljada birača a ne 450 hiljada koliko ih ima, sad i koliko vi kažete gospodine Peroviću. Trista šezdeset hiljada birača. Nemojte ovde, bre, da zamijenjuete teze. I od tih 360 hiljada na referendum je izašlo 66,4 posto i glasalo za zajedničku državu. Glasalo 270 hiljada ljudi. I ono što mi tražimo sad sa pedeset posto plus jedan je 40 hiljada manje neka se izjasni za samostalnu i suverenu Crnu Goru pa da pružimo ruku i alal im vera pa da završimo ovu priču. Ali to ova gospoda neće. Oni hoće sa pedeset hiljada, sa sto hiljada da ostvare samostalnu Crnu Goru, da nas uvuku dalje u krize i u nestabilnost.

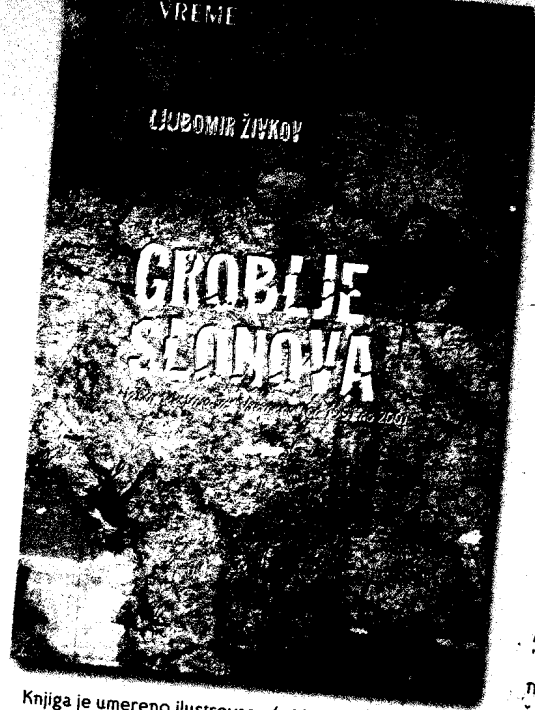
IGOR LUKŠIĆ: Pošto je bilo pitanje upućeno i meni, da pojasnim. Kad je u pitanju Savezna Republika Jugoslavija i referendum iz 1992. važi narodna poslovice "Što se grbo rodi vrijeme ne ispravi". Stav Demokratske partije socijalista povodom referenduma o eventualnom izlasku Crne Gore iz federacije, odnosno o obnavljanju crnogorske nezavisnosti, mislim da je gospodin Perović stvorio zabunu zapravo, stav Demokratske partije socijalista je slijedeći: 1992. godine smo imali da bi referendum bio valjan, pedeset procenata plus jedan čovjek da glasa da bi bio valjan, da bi bio priznat. Većina od toga je odlučila. Ovo što radi sada gospodin Žižić je manipulacija. Podizanje standarda...

ZORAN ŽIŽIĆ: Evo mu rječnik – manipulacija.

IGOR LUKŠIĆ: Molim vas, to piše u Zakonu iz 1992. godine.

ZORAN ŽIŽIĆ: Šta piše? Manipulacija piše u zakonu, ma hajde. Kakav je to rječnik, gospodine Lukšiću?

IGOR LUKŠIĆ: Strana riječ prosto. Gospodin Žižić pokušava ovako da upadicama poremeti tok misli. Dakle, samo želim da odgovorim na pitanje. Dakle, mi se zalažemo za iste uslove koji su bili 1992. godine. Znači, kako smo ušli tako i da izađemo. Podizanje standarda je direktno ugrožavanje slobode građana Crne Gore... ■

PROUDLY PRESENTS
**GROBLJE
SLONOVA**

**TEKSTOVE LJUBOMIRA ŽIVKOVIĆA
OBJAVLJENE U "VREMENU" OD
1991. DO 2001. GODINE.**

Ne sve, naravno. Autor jeste bio rad da u knjizi objedini sve svoje novinarske akrobacije (radni naslov bio je "Sabrano delo"), ovaj, gradiva beše previše za pristojnu knjigu: kupovina tako obimnog, samim tim i dosadnog dela bila bi udar na ionako izudaran budžet čitalaca (što bi dovelo do žalosnog trgovačkog sloma na strani tekstopisca). Dakle, umesto sabranog dela pojaviše se *probrana delca* - devedeset četiri "Zone sumraka" i pet putopisa nastalih što u prijateljskim zemljama što u međunarodnoj zajednici.

Knjiga je umereno ilustrovana (tri fotografije u crno-beloj tehnici: Momo, Slobek i jedan pendžer okićeni), predgovor je napisala Dubravka Ugrešić, pogovor niko, ali ima samokritična beleška o autoru.

GROBLJE SLONOVA HARTIJA OD VREDNOSTI!

Prolazi vas volja za čitanjem? Odlično! Naručite "Groblje slonova", knjigu koju možete čitati i kasnije. Kad je jednog dana i budete uzeli u ruke čitaćete je napreskok, što će reći da ni rada nećete morati celu da je pročitate.

NARUDŽBENICA

Ia, _____
(ime i prezime)
želim jedan od pet stotina primeraka
knjige Ljubomira Živkova "Groblje slonova".
Žiro račun Vremena je 40804-603-2-2031530.
Knjigu mi, nakon uplate, pošaljite na adresu:
_____
_____

*plus poštarina - zovite redakciju na 011-3234-774 da proverite koliko

